

BULLETIN 92

Augustus 2003

Contributie: minimaal 7,--euro per persoon/
jaar.

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: Mr. G. Schilperoort
Secretaris: P.J. Pot
Penningmeester: A.J. Dekker

Redactiecommissie:

Mr. G. Schilperoort
Mr. R. van der Waal

Conservator: B. Kolbach

Layout: C. Spruit

Inhoud

NIEUWS VAN DE REDACTIE	2
VRIENDENDAG	3
KEUVELS	4
NIEUWE VRIENDEN	7
WAT DE KRANTEN ZEGGEN	8
DE VRAGENRUBRIEK	14
WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"	17
AANWINSTEN	19

NIEUWS VAN DE REDACTIE

Beste vrienden,

Zoals u in de streekkranten hebt kunnen lezen, wordt het behoud van de museumcollectie bedreigd door de slechte onderhoudstoestand van de gebouwen. Dit geldt met name voor de boerderij “Oost-Leeuwenstein”.

De conservator heeft persoonlijk een bezoek gebracht aan vertegenwoordigers van elke Hoeksche-Waardse gemeente. In die gesprekken is de noodsituatie uitgelegd aan de hand van recente deskundigenrapporten en is gepleit voor het beschikbaar stellen van (extra) geldmiddelen.

We hopen van harte dat de gemeenten het streekmuseum extra zullen willen steunen.

De heer J. Gerretse, niet alleen bestuurslid maar ook oud-voorzitter van de Vriendenkring, heeft meegedeeld dat hij om gezondheidsredenen met zijn werkzaamheden ten behoeve van de Vriendenkring wil stoppen.

Het bestuur betreurt zijn beslissing maar heeft er uiteraard alle begrip voor.

We zien met dankbaarheid terug op het vele dat de heer Gerretse voor het museum heeft gedaan, niet alleen als bestuurslid van de Vriendenkring maar vooral ook als vrijwilliger.

Elders in dit bulletin vindt u informatie over de komende Vriendendag, die dit jaar wordt gehouden op zaterdag 11 oktober.

Op die dag zal de leeszaal **vanaf 12 uur** gesloten zijn.

We rekenen er op dat we velen van u op die datum te Puttershoek (of bij de maaltijd in “De Vijf Schelpen”) mogen begroeten.

G. Schilperoort

VRIENDENDAG

Het bestuur van de Vriendenkring is verheugd u te kunnen meedelen, dat het mogelijk is gebleken een gevarieerd programma samen te stellen voor de Vriendendag op zaterdag 11 oktober 2003.

Wij hopen u tussen 13.00 en 13.15 uur in het verenigingsgebouw “De Hoeksteen” bij de hervormde kerk te Puttershoek te ontvangen, waar de koffie/thee voor u klaar staat. In samenwerking met de stichting ”Oud-Puttershoek” is er een gevarieerd programma samengesteld. Op het programma staat een bezoek aan de hervormde kerk; een korte film over de biezencultuur en de suikerfabriek rond 1937. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om met een rondvaartboot een tochtje over de Oude Maas te maken en zo de suikerfabriek vanaf de rivier te bekijken en voor de wandelaars onder U wordt er een wandeling door Puttershoek georganiseerd. Rond kwart voor vijf uur wordt het middagprogramma afgesloten en gaan wij met eigen vervoer naar “De Vijf Schelpen” te Mijnsheerenland. Hier gebruiken wij het aperitief en de traditionele spek-met-peren maaltijd of erwtensoep.

Wanneer u geen eigen vervoer heeft zullen wij voor vervoer naar Mijnsheerenland zorgen.

Heeft u zin in dit uitstapje naar Puttershoek?

U kunt zich tot 15 september a.s. aanmelden voor deze dag door overmaking van € 27,00 per persoon op postgirorekening 38.70.852 van -de Stichting Vriendenkring vh Streekmuseum Hoeksche Waard- te Heinenoord. Uiteraard onder vermelding van het aantal personen en de menukeuze “spek-met-peren” of erwtensoep. Wij rekenen op uw komst.

Wilt u alleen deelnemen aan de excursie naar Puttershoek, dan zijn de kosten € 10,00 per persoon en wilt u alleen aan de maaltijd (aanvang kwart voor zes) gebruiken, dan dient u € 19,00 per persoon (+ menukeuze) over te maken. Introducé(e)s zijn zoals gewoonlijk hartelijk welkom.

Voor nadere inlichtingen kunt u contact op nemen met de heer A.J. Dekker, penningmeester, telefoon 0186-604652.

Het bestuur.

KEUVELS

In het vorige bulletin beloofde ik u iets te vertellen over de grote collectie kanten keuvels, die ons museum rijk is. Evenals de merklappen, verkeerden ook de keuvels in zéér slechte staat. Zou de collectie nog wel te redden zijn?

Na informatie en overleg met o.a. de textielafdeling van museum Boymans van Beuningen werd besloten contact op te nemen met restauratie-atelier “de Tiendschuur” in Tilburg. Dit atelier hoort bij het textielmuseum en is gespecialiseerd in textielconservering, waaronder kant.

Op 6 november 2001 resulteerde dit in een bezoek aan ons museum van de heer Ruben de Reu, de nieuwe conservator en restaurateur van “de Tiendschuur”. Hij kwam samen met een collega en bekeek onze collectie. Deze bestond toen nog uit 93 keuvels en 25 daagse en rouwmutsen, die in enkele kleine doosjes waren opgeslagen. (Dit aantal is door vondsten in het depot en recente schenkingen nog groter geworden.) Ook in diverse vitrines staan of hangen keuvels. De heer De Reu en collega vonden, dat onze gehele collectie nog goed gerestaureerd kon worden. Zij vonden, dat wij een mooie, grote collectie hadden, die het zeker waard was behouden te blijven. *Dat is ook zo! Niet één keuvel is gelijk aan de andere.*

Ze zijn allemaal verschillend en uniek! De smalle tot brede kantstroken zijn van handgekloste Beverse of Rijselse mutsenkant. De “blommers” variëren van een, drie, vijf tot meerblommers. (Dit is het aantal bloemen per strekkende el).

Een enkele strook is machinaal vervaardigd. Het bolletje is van Lierse kant, doorgestopte of geborduurde tule (plumetis). Er zijn batisten rouwmutsen en daagse mutsen. Alles werd over een zwart ondermutsje gedragen. Oorijzers, ook wel “krullen” genoemd en bijpassende sieraden vervolmaakten het geheel.

Er is een offerte gemaakt voor de restauratie. U begrijpt dat dit een tijdrovende en kostbare zaak zou zijn en voor ons museum niet te betalen was! Tijdens het bezoek van Ruben de Reu en collega maakten we een rondgang door het museum. Zij adviseerden over het aanwezige kant en textiel. Bijna alle keuvels zijn nu bijvoorbeeld voorzien van roestvrij stalen insectenspelden. De bolletjes zijn opgevuld met zuurvrij papier. Zij adviseerden over de aantasting door licht enz. enz.

Op 20 november 2001 heeft onze conservator, de heer Kolbach, samen met de heer Hoogwerf en mij een bezoek gebracht aan restauratieatelier “de Tiendschuur”. We kregen goed advies. In verband met de hoge restauratiekosten werd geadviseerd om de keuvels en de mutsen voorlopig op de goedkoopste manier op te bergen in zuurvrije kartonnen dozen. Met deze dozen, zuurvrij papier

en r.v.s. insectenspelden voor museum- en depotgebruik reden we terug naar Heinenoord.

Eind 2001 waren alle keuvels en mutsen uitgezocht en gesorteerd op beschadiging, met of zonder karkas, mate van “blauwsel” van de tule, breedte van de kantstrook enz. (In de Hoeksche Waard werd sterker “geblauwd” dan elders.) Net voor de feestdagen was alles klaar en lagen alle kanten keuvels en mutsen tussen zuurvrij papier in zuurvrije kartonnen dozen te wachten op verdere beschrijving. Dit is afgelopen jaar gebeurd en in de nabije toekomst zal er een gedetailleerde beschrijving plaatsvinden van kantsoort en bolletje.

In het voorjaar van 2002 kwam er toestemming om 10 keuvels te laten restaureren. Toen kwam het wikken wegen! Welke keuvel wèl, welke niet? Bijna 100 kanten keuvels en er mochten er 10 overblijven! Ze zijn immers allemaal mooi en uniek en allemaal aan restauratie toe! Uiteindelijk is er op 25 juni 2002 een doos met 10 keuvels op de post gegaan, met het verzoek één ervan op te maken op een hoofd voor permanente expositie.

Alle keuvels werden gereinigd, opgemaakt, lacunes werden ondersteund. De reiniging gebeurde met een geheim gehouden “zeep”, die door een laboratorium uit 4 verschillende soorten was samengesteld. Ook werd een “kantvriendelijk” bleekmiddel gebruikt. De stijfjel van vele jaren moest er zoveel mogelijk uit, omdat dit op den duur schimmel veroorzaakt. Ook het vele blauwsel tast de tule aan. De keuvel heeft immers een andere functie gekregen en moet zolang mogelijk bewaard blijven voor de toekomst. (Een aantal keuvels zal daarom ook het karkas behouden en de “blauwe” tule.)

Op 26 februari 2003 mocht ik met de heer Kolbach de 10 keuvels ophalen in Tilburg. Er waren foto's gemaakt vóór en ná de restauratie. Wat een metamorfose! Eén keuvel was opgemaakt op een hoofd, overtrokken met beige tricot.

Alles op maat gemaakt. Voordat we onze kostbare dozen naar Heinenoord terugreden, hebben we een uitgebreid werkbezoek gebracht aan het aangrenzende textielmuseum, weverij en wasserij. We hebben veel gevraagd en bekeken over o.a. depot en expositiemogelijkheden. Er ging een nieuwe voorraad zuurvrije kartonnen dozen mee terug. (Scheelt weer in de portokosten!).

Zaterdag 1 maart heeft onze museumfotograaf, de heer Jan Giskes, een fotoserie gemaakt van de gerestaureerde keuvels. Er was om foto's gevraagd voor een uit te geven kantboek van het jubilerende LOKK. (Landelijke Organisatie Kant Kunst). Van de keuvel op hoofd is een foto te koop in ons museum. Het formaat is 13 x 18 cm à 1,50 euro per stuk. Deze keuvel is permanent te bezichtigen en bevindt zich

in de familievitrine in de blauwe kamer. Het geheel komt teer en sprookjesachtig over! De overige gerestaureerde keuvels zijn op afspraak te bezichtigen. Voor tijd en kostenplaatje kan men zich richten tot onze secretaresse, mevrouw Jozien Dekkers.

Dankzij de schenking van onze Vriendenstichting kon deze restauratie gerealiseerd worden. Hartelijk dank hiervoor!

Dit was het verslag van de restauratie. Er is nog meer te vermelden.

Ons museum is in het bezit van 's-Gravenmoerse kant. Het LOKK verzocht ons vorig jaar om toestemming voor publicatie van deze kanten in haar uit te geven boek over kant uit Vlaanderen en 's-Gravenmoer. De studiegroep van het LOKK had via contacten met België, Zweden, Zwitserland, het Kantsalet, musea en particulieren ongeveer 50 kantstroken teruggevonden, waaronder die van ons! Rondom dit kant is een tentoonstelling georganiseerd in het Maarten van Rossum museum in Zaltbommel. Ook hier waren onze kanten aanwezig. Van alle kanten is een nieuw patroon gemaakt en deze zijn opnieuw geklost. In het boek "Kant uit Vlaanderen en 's-Gravenmoer" (in het Nederlands, Duits en Engels) staan dus ook onze kanten en patronen met bronvermelding.

In maart hebben wij medewerking verleend aan de kanttentoonstelling in 's-Gravenmoer ter gelegenheid van het 4e lustrum van kantkloskring "Het Molenwiekje". Een jaar geleden bezochten voorzitter, mevrouw Margriet Kessels en een lid, mevrouw Ina Blaas, van deze kring ons museum. Van één van onze keuvels met deze kantsoort is door Ina een exacte kopie gemaakt. Ook het bolletje is een kopie van één onzer keuvels. Er zijn honderden uren werk aan besteed! Het resultaat is schitterend! Afbeeldingen staan in hun boek: "De schuine netslag, Kant uit Vlaanderen en 's-Gravenmoer". Patronen zijn ook in dit boek opgenomen. Teksten zijn in het Nederlands, Frans en Engels, met bronvermelding.

Op hun tentoonstelling lagen ook enige van onze rouwmutsen en een zwart ondermutsje. (Bij terugkeer van de mutsen heeft de moeder in onze museumkeuken direct een schoongestroken muts opgekregen.)

Begin dit jaar kwam er een verzoek van mevrouw Hanny Spierenburg, textielconsulente van het SBA (Stichting Beeldende Amateurkunst) te Utrecht. Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het LOKK wordt er een boek met nieuwe kantpatronen uitgegeven. Tevens

ZIE VERDER PAGINA 20

NIEUWE VRIENDEN

Van heinde en verre komen mensen naar het Streekmuseum. Dit blijkt wel uit de woonplaatsen van de hieronder genoemde bezoekers die in de afgelopen maanden zijn toegetroten tot onze Vriendenkring. Wij heten deze nieuwe vrienden/vriendinnen van harte welkom

L	20600	A. Batenburg	Zoetermeer
HW	10780	G. van den Berg-van Hertum	Oud-Beijerland
L	20171	A.A. van Beuzekom	Schiedam
L	20691	H.T. de Boer	Zwijndrecht
L	20352	A. den Boer-Barendregt	Haastrecht
L	20837	W. van Diggele	Vlaardingen
L	20801	H.J. Esquer-Treuren	Vlaardingen
L	20669	M.J.C. van Eijck en	
L	20670	Mevr. Van Eijck	Doetinchem
HW	10759	P. Groenendijk	Numansdorp
L	20092	Jan van der Heijden	De Bilt
L	20383	Anny Hoogwerf	Calgary, Alta., Canada
L	20143	C.B. Kooij	Rhenen
L	20733	H. Maas en	
L	20734	J.M. Maas-Batenburg	Sassenheim
HW	10334	G. Monster-Brussaard	Nieuw-Beijerland
L	20870	H. Palsrok	Heemskerk
L	20568	Hans van Rij	Rotterdam
HW	10607	R. Schelling	Nieuw-Beijerland
L	20784	J. Slop	Bilthoven
L	20512	D.F. Tollenaar	Arnhem
HW	10791	A. Versteeg en	
HW	10792	H. Versteeg-Klop	Strijen
L	20848	M. Verzijl jr.	Roosendaal
L	20791	A.C.J. de Vos en	
L	20792	C. de Vos-Jansen	Hoogvliet
L	20783	J. van Zoest	Nieuw-Lekkerland

WAT DE KRANTEN ZEGGEN

In dit zomerbulletin kunt u lezen dat we op de jaarlijkse Vriendendag naar Puttershoek gaan. Om die reden volgen hieronder diverse letterlijk overgenomen krantenartikelen uit het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard en IJselmonde.

De benoeming van een nieuwe klokkenluider is in 1931 de aanleiding geweest om terug te kijken naar het klokluiden door de eeuwen heen.

“HET KLOKLUIDEN.

Met ingang van 1 Januari 1932 is voorloopig voor den tijd van 1 jaar tot klokkenist, klokluider dezer gemeente benoemd A. Spruijt.

Het gebruik ‘s morgens, ‘s middags en ‘s avonds luiden der klok vindt zijn oorsprong in een vroegere gewoonte, vooral in de Protestantsche landen en streken, waardoor de bewoners van stad en dorp werden opgewekt tot het gebed.

Op 22 januari 1665 besloten Schout en Gerechten in overleg met den Ambachtsheer ook in deze gemeente voortaan ‘s morgens, ‘s middags en ‘s avonds de klok van den toren te doen luiden, hetgeen werd opgedragen aan den schoolmeester.

De klokluider-schoolmeester was gehouden, gelijk gebruikelijk was, de klok te luiden, het torenuurwerk dagelijks op te winden en het op tijd te houden. Tevens was hij verplicht hetzelfde voorzichtig te behandelen en indien het door onachtzaamheid onbruikbaar was geworden, moest genoemd uurwerk op last van den Schout hersteld en de kosten daarvan van zijn tractement als koster-voorzanger-schoolmeester worden ingehouden. Het onderhoud van het torenuurwerk werd in 1789 voor den tijd van vier jaren aanbesteed, waarover men het volgende leest: “Op 21 April 1789 hebben Schout en Geregte den onderhoud en reparatie van het uurwerk in den toren voor den tijd van vier jaren zullende ingaan met den eersten Maj aanstaande en eindigen den laatsten April 1793 aanbesteed aan Jan Muller, mr Smit alhier, voor een somma van vijf gulden vier stuivers: mits dezelve ook zal gehouden zijn ten zijnen kosten te zorgen, dat het zelve uurwerk altoos behoorlijk aan de gang blijft en op zijn tijd werkt, blijvende het opwinden van hetzelfde als van ouds voor rekening van den koster”.

Het gemeentebestuur besloot met ingang van 1 Januari 1861 de betrekking van klokluider niet meer te vereenigen met die van koster en voorzanger en niet meer

vereinigd door den Hoofdonderwijzer te laten waarnemen, zoodat als gevolg van dit besluit met ingang van genoemden datum een afzonderlijk persoon als klokluider werd benoemd op een salaris van F 25 per jaar. Dit salaris is later verschillende malen verhoogd.

De toren welke vóór 1889 aan de Ned. Herv. kerk gebouwd stond, prijkte met een spits en was op zekere hoogte voorzien van een balustrade. Op het kruis van dien toren, dat er voorheen ter herstelling was afgenomen, vond men het jaartal 1442. Vermoedelijk wees dat den tijd aan van de stichting der kerk. Deze toren onderging op onderscheidene tijden, zooals in 1822, 1840 en 1878 belangrijke vernieuwingen en herstellingen.

Toen op 8 Februari 1889 des namiddags ongeveer vijf uur zich boven deze gemeente een zwaar onweder ontlastte, werd deze toren door het hemelvuur getroffen en gedurende een storm uit het Westen tot onder de gaanderij door vuur vernield. Angstvallig vreesde men dat ook het Ned. Herv. kerkgebouw door het vuur zou worden verwoest, doch dit bleef daarvoor gespaard. In den loop van dat jaar had de aanbesteding tot herbouw van dezen afgebranden toren plaats, welke door verschillende aannemers werd aangenomen, terwijl men de levering van het torenuurwerk opdroeg aan G. van Camenade te Rotterdam. Deze toren prijkt nog heden met spits en gaanderij op de plaats van eertijds en is aan drie zijden voorzien van een wijzerbord, waarop vermeld: “Anno 1889”. Hij wordt niet moede te luiden en laat volgens plaatselijk gebruik nog steeds ‘s morgens 8 uur, ‘s middags 12 uur en ‘s avonds 8 uur, zijn helder metalen stem hooren, of roept op den rustdag de schare, die tot het bedehuis wenscht op te gaan, en wanneer een ingezetene naar zijn laatste rustplaats wordt gebracht, laat hij bij voortduur zijn klagende stem over den dodenakker galmen.”

De torenklok is in september 1948 opnieuw het onderwerp van diverse krantenartikelen:

Onder grote belangstelling van de zijde van het publiek werd de 720 kg. wegende klok in de gemeentetoren gehesen. Met grote spanning werd het langzaam naar boven gaan gadeslagen en een zucht van verlichting ontsnapte de menigte toen, nadat nog even tevoren op het hoogste punt twee mannen op de buiten de toren hangende klok waren gaan zitten om van die verheven plaats te worden gefotografeerd, de klok in het galmgat verdween en alzo op de klokkestoel haar nieuwe plaats innam. Het voor Puttershoek ongewild klokloze tijdvak 1943-1948.

is met deze klok, welke de naam Luctor et Emergo ontving, geëindigd. Laten wij hopen, dat zij over ons dorp nog vele geslachten lang, die taal mag laten horen, die niet door enige menselijke mond wordt gesproken, doch nochtans bij vreugde, dankuiting, bij droefheid en bij rampen, voor ieder menskind verstaanbaar is. Het ligt in de bedoeling de klok Vrijdag 3 September a.s. bij aanvang van de plaatselijke Oranjefeesten 's morgens om acht uur officieel in tegenwoordigheid van het gemeentebestuur in gebruik te stellen.

Drie plaatselijke zangverenigingen zullen met toepasselijke zang, deze plechtigheid luister bijzetten, terwijl de klok na de ceremonie zal worden geluid door een lid van de familie Burgers, die daarmede de traditie van klokluider in die familie tot in het vierde geslacht levendig houdt. In de naaste toekomst zal door het aanbrengen van een installatie de klok electrisch 's morgens 8, 's middags 12 en 's avonds om 8 uur worden geluid. Ook zal een vierde wijzer-plaat aan de toren worden aangebracht en zal in de toekomst 's avonds verlichting van de wijzerplaten plaats vinden."

"Vrijdagmorgen is de nieuwe 720 K.G. wegende torenklok officieel door de Burgemeester in gebruik gesteld. Spr. deed uitkomen, welk een belangrijke rol de klok in onze dorpsgemeenschap speelt en het gemis dat wij voelden door haar afwezigheid gedurende vijf jaren. Wij prijzen ons gelukkig, aldus de Burgemeester, dat wij nog juist vóór de jubileumfeesten erin geslaagd zijn om de sinds 1943 lege plaats in de toren weer te doen innemen door een weliswaar niet nieuwe, maar toch een zeer waardige vervangster van de oude klok. Deze klok dateert van 1766 en behoorde vroeger tot het carillon te Goes.

Prettig is ook dat als vanouds de familie Burgers bereid gevonden is om althans voorlopig weer het klokgetouw te hanteren. Hiermede handhaaft zij een familietraditie nu gaande in het vierde geslacht.

Nu de gemeente een andere klok heeft gekregen dan de oorspronkelijk bestelde nieuwe, welke slechts 450 K.G. zou wegen, kon op deze oude klok niet worden vermeld het oorspronkelijk gekozen rijmpje.

In dit verband leest de Burgemeester voor een indertijd van een oud-inwoner van Kijfhoek, nu wonende te Diessen in Noord-Brabant, ontvangen gedicht, waarin de dichter de oude boer Lagendijk, op een prachtige wijze zijn herin-neringen over de Puttershoekse klok die voor hem meer dan 50 jaren lang te Kijfhoek, dus van over de rivier, de tijdaanduider was, weergeeft.

Nadat na afloop van de toespraak van de Burgemeester de klok is geluid, zongen de daarvoor samengekomen leden van Puttershoekse Gemengd Koor, van de zangverenigingen Asaf en Crescendo gezamenlijk o.l.v. de heer Van Heiden op het

schoolplein van de Openbare School, achtereenvolgens “Wilt heden nu treden”, “Middernacht” en “Wilhelmus”.

In juli 1941 verschijnt het artikel over:

“DE BOLLESTEEG”.

Nu de Gemeenteraad besloot de zoogenaamde Laning voor de gemeente aan te kopen met bestemming tot publieken weg, zal voor vele oudere ingezetenen een herinnering zijn gewekt aan een ouden toestand van voor twintig jaren, toen het mogelijk was, al wandelende van het Zandpad, via de Laning naar den Groeneweg te komen. Toch echter het brugje dat de Laning met den Groeneweg verbond niet meer werd hersteld en eindelijk geheel verdween en bovendien de weg als zoodanig in 1923 van de legger van wegen en voetpaden werd geschrapt, en de bermen voor een groot deel in tuinland werden herschapen, was het dorp een aardige wandeling armer. Het zal velen daarom aangenaam zijn geweest dat de Raad, en wel zoo onverwachts, besloot de voormalige laning uit particuliere handen te kopen om daarna het omgeploegde gedeelte weder met gras te laten bezaaien en een brugverbinding met den Groeneweg tot stand te brengen. Het zal weinigen bekend zijn dat eertijds deze laning ook “Maerten Bollesteeg” of kortweg “Bollesteeg” werd genoemd. Wie Maerten Bol of Bolle was, weten wij niet, maar tusschen de jaren 1593 en 1618 bezat hij land aan dezen weg, welke in 1593 “Bollesteegh” en in 1606 “de steeg van Maerten Bol” wordt genoemd. Na 1618 vinden wij Maerten Bol niet meer als landeigenaar vermeld, doch de weg bleef zijn naam dragen, hoewel zoo nu en dan de benaming “Laning” opdook, wordt toch nog in 1751 gesproken van “de Bollesteeg”.

Zou het, daar behalve de hier bedoelde “Laning” nog twee zijwegjes, n.l. één aan het Schouteneinde, en één aan het Zandpad, in de volksmond met “Laning” worden aangeduid, misschien goed zijn de historie te laten spreken en in de toekomst de reeds in 1593 geldende naam van “Maerten Bollesteeg” of mooier “Maerten Bolsingel” te doen herleven? En zou de schooljeugd, om haar liefde voor de natuur en het weinige dorpsschoon bij te brengen, en dus trots op deze nieuwe wandelweg te laten zijn, misschien door het organiseeren van een boomplantdag, iets voor de toekomstige verfraaiing van dezen weg kunnen doen?”

In 1950 publiceert het Nieuwsblad een artikel over een vermeende kwakzalver, die in 1774 Puttershoek bezocht.

“DE KWAKZALVER.

In 1774 verscheen in het dorp een Zwitser, die zich uitgaf voor doctor in de medicijnen en weldra kon roemen op een uitgebreide cliëntèle, wat bij zoveel geleerdheid niet te verwonderen was.

De twee gevestigde chirurgijns, die een aanstelling hadden van de ambachts-heer, zagen deze toeloop naar hun concurrent met lede ogen aan, waarna ze schout en schepenen verzochten deze vreemde eend over de heerlijkheids-grenzen te zetten, omdat hij het testimonium van doctor in de medicijnen niet kon overleggen. Die dit wel kon, mocht zich vestigen naast de chirurgijns. De plaatselijke overheid verbood daarna de vreemdeling de uitoefening der prak-tijk en gelastte hem tevens het dorp te verlaten. Toen hij hieraan geen gevolg gaf, liet de magistraat hem door twee gerechtsdeurwaarders de jurisdictie uitzetten, mede uitgeleide gedaan door een aantal van zijn dankbare patiënten, zowel mannen als vrouwen. Maar toen de mannen der wet na volbrenging van hun opdracht terugkeerden trok enige tijd later de “medicus” door zijn aanhang omstuwd op triomfantelijke wijze het dorp weer binnen en installeerde zich weer in zijn woning, waarna de klanten van “doctor” het rechthuis binnen-drongen en schout en schepenen dwongen een stuk te tekenen waarin de doctor medicinae werd toegestaan zijn praktijk uit te oefenen. Dit bedrijf eindigde met het plegen van baldadigheden tegenover de tegenstanders van de Zwitser.

De schout, die blijkbaar niet tot de moedigste behoorde had wel courage genoeg om zijn superieuren onmiddellijk in kennis te stellen met het gebeurde en dezen lieten er geen gras over groeien. De volgende dag reeds verscheen op de rivier voor het dorp een onschuldig uitziend jacht met aan boord de baljuw, enige leden van de hoge vierschaar en verscheidene gerechtsdienaars. Blijkbaar vreesden ze ernstig verzet. Schout en schepenen werden op het jacht ontboden om verslag van het voorgevallene uit te brengen, waarna de gewaande doctor benevens enige belhamels van zijn beschermers werden gevat, naar het vaartuig gebracht en getransporteerd naar Dordrecht, alwaar de geleerde doctor medicinae kort daarop de straf dier dagen ontving: een pijnlijke geseling, een onuitwisbaar brandmerk en een “eeuwige” verbanning uit Holland en West-Friesland. De andere gearresteerden kregen een lichtere straf en wel een “bannissement” voor enkele jaren uit Zuid Holland (deze benaming betekent niet de provincie van die naam, —

maar het zuidelijk gedeelte van 't vroegere gewest Holland).
Onze hooggeleerde Zwitser heeft het voor hem ongestuvrijke Puttershoek nimmer
meer betreden.”

*Tot slot volgt er nog een artikel, dat is geschreven in 1951, over de veemarkt te
Puttershoek:*

“De drukte op de veemarkten, welke in Puttershoek werden gehouden, is de
laatste jaren, evenals dit geldt voor vele andere veemarkten in den lande, door
verminderde aanvoer sterk aan 't afnemen. De in 1645 ingevoerde runder-
markten, waarop een aanvoer van 1.000 stuks hoornvee heel gewoon was, hebben
zich tot omstreeks 1910 kunnen handhaven en zijn officieel in 1923 afgeschaft.
De jaarlijkse paardenmarkt op 31 Mei werd voor het eerst gehouden op 31 Mei
1651 en heeft eeuwen een grote vermaardheid genoten. Tussen de 1.000 en 1.400
paarden werden dan op de markt gebracht. Het marktterrein strekte zich dan
onafgebroken uit van ongeveer het koetshuis van de burge-meesterswoning (thans
garage Pot) aan het Schouteneinde, tot ongeveer de bakkerij van Maaskant (thans
Barendregt) in het Weverseinde.

De laatste 25 jaren is ook deze markt in betekenis gaan afnemen. De bezet-
tingsjaren, waarin geen of anders sterk aan banden gelegde handel in paarden
kon plaats vinden (taxatie-markten) en daarnaast de sterk doorgevoerde mecha-
nisatie in de landbouw van de laatste jaren, hebben de paardenhandel sterk doen
verminderen. Waren er in 1950 nog enkele paarden aangevoerd, juist op de dag
af, dat drie eeuwen geleden de eerste markt alhier werd gehouden, heeft door de
heden gehouden markt, waarop wel enkele kooplieden, doch voor het eerst geen
enkel paard verscheen, een stuk roemrijke historie van ons dorp practisch haar
einde gevonden.”

P.J. Pot

DE VRAGENRUBRIEK

Antwoorden

Er zijn geen reacties binnengekomen op de vragen in het vorige bulletin.

Vragen

Deze keer wel een groot aantal vragen.

544.

In verband met Jan Matthee, afkomstig van Turnhout, wonend sinds 1730 in Puttershoek waarschijnlijk op het “bijhuys van de Stede Rustenburg”, worden de volgende vragen gesteld.

1. Is er een bron waarin de inwoners vermeld worden van Puttershoek (1730-1750)?
2. Zijn er gegevens over Rustenburg?
3. Zijn er mensen die zich bezig hebben gehouden met voornoemde familie of zaken?

545.

Pietertje Kornelisdr. van der Hoek, geb. ca. 1706, j.d. van Leckerkerk, wonend in Oud-Beijerland, tr. Arien Ingels van de Tjilp (Tulp).

Gevraagd: genealogische gegevens van Pietertje Kornelisdr. van der Hoek.

546.

Jacob Cornelis Waelboer, geb. ca. 1660.

Gevraagd: meer bijzonderheden over hem.

547.

Jopje Crijnen, geb. 30-4-1656 Goudswaard.

Gevraagd: meer bijzonderheden over haar.

548.

Burgje Izaksdr. van der Wagt, geb. ca. 1645 Geervliet, tr. Daniel Andries van Rij, geb. ca. 1638 Zuidland.

Gevraagd: genealogische gegevens over dit echtpaar.

549.

Symon Pietersz. Knoop, geb. ca. 1570 Rotterdam, tr. Maertje?

Gevraagd: genealogische gegevens over dit echtpaar.

550.

Maertje Jacobsdr. van der Houck, geb. ca. 1640 Spijkenisse, tr. 1667 Oud-Beijerland Pieter Abrahams IJerman, geb. Rhoon.

Gevraagd: genealogische gegevens van Maertje Jacobsdr. van der Houck.

551.

Cornelia Stoffels de Groot, geb. ca. 1646 Rotterdam, tr. Charlois 14-2-1672 Florisz Clementsz van der Stoep.

Gevraagd: genealogische gegevens van Cornelia Stoffels de Groot.

552.

Cornelis Janse Blik, geb. 1635, tr. ca. 1661 Trijntie Ariense, geb. 1635.

Hieruit:

Jan, geb. 28-5-1662,

Cornelis, geb. 3-10-1664, tr. 1-10-1683 Maertie Jans Langstraat, j.d. van Pernis, overl. 26-4-1729 Oud-Beijerland.

Gevraagd: genealogische gegevens van Maertie Jans Langstraat.

553.

Gerrit Rijsdijk, wonend Cromstrijen, overl. 23-12-1726 Oud-Beijerland, tr. ca. 1682 Bastiaentje Rijsdijk.

Hieruit:

Annetje Gerrits Rijsdijk, geb. ca. 1682, tr. 11-7-1706 Oud-Beijerland Jan Ariense Groen, geb. ca. 1682.

Gevraagd: nadere genealogische gegevens over deze twee gezinnen.

554.

Teuntje Arijens Nieuwstraat, geb. ca. 1665, tr. 26-10-1698 Oud-Beijerland Ingels Gerrits van der Tjilp (Tulp), geb. 1664 Oud-Beijerland.

Gevraagd: genealogische gegevens van Teuntje Arijens Nieuwstraat.

555.

Wollebrant Pieterszn Droogendijk, geb. ca. 1650 Abbenbroek, tr. x-5-1677 Abbenbroek Marijtje van Dalen, j.d. van Dordt, geb. ca. 1650.

Hieruit:

Neeltje Wollebrant Droogendijk, geb. ca. 1680 Abbenbroek.

Gevraagd: meer gegevens over dit gezin.

556.

Pleuntje Doenen Tol, geb. Barendrecht ca. 1630, tr. (2^e) 14-9-1664 Huijch
Wouters Coyman, overl. 22-3-1702 Oud-Beijerland.
Gevraagd: genealogische gegevens van Pleuntje Doenen Tol.

557.

Trijntje Jans, tr. Westmaas 1677 Andries Aertse de Kat.
Gevraagd: genealogische gegevens van Trijntje Jans.

U wordt van harte uitgenodigd om uw vragen, die betrekking hebben op de Hoeksche
Waard, in te sturen naar:

P.W. van Hulst
Ruigoord 133
3079 XP Rotterdam
e-mail: genealogie@streekmuseumhw.nl

Vergeet niet een postzegel in te sluiten.

Peter van Hulst

WERKGROEP "DIALECTEN HOEKSCHE WAARD"

De Werkgroep dialecten is deze winter onverdroten verder gegaan met de woordenlijsten. Deze lijsten en een aantal hoofdstukken, zoals onder andere Grammatica, Afwijkende werkwoorden en Namen, moeten uiteindelijk leiden tot het samenstellen van een Hoeksche Waards woordenboek.

Het aanbod van min of meer oude verhalen is helaas enigszins stil komen te staan.

Daarom hebben we ditmaal weer een beroep moeten doen op Werkgroeplid, Arie Biemans, die over (Oud-)Beijerlanders en andere Hoeksche Waarders schrijft.

Nu we het toch over Oud-Beijerland hebben: het is opvallend, dat met name uit het (vroeger ook al) grootste dorp van de Hoeksche Waard weinig of geen verhalen bij ons bekend zijn.

Daarom is onze oproep deze keer: Beijerlanders schrijf eens een verhaal hoe het er vroeger bij jullie toeling. Er moet daar toch genoeg gebeurd zijn om over te schrijven?

U kunt dat opsturen naar het volgende adres:

Chris den Boer, Lindenlaan 28, 3286 XJ Klaaswaal.

Ook via de e-mail kan: Chris.Lenie@hetnet.nl

Over Baaielanders en andere Hoeksche Waarders.

As Baaielanders vroeger een keer wouwe danse of een film wouwe zien, dan moste ze naer dat goddelôoze Klezwaal. In Baaieland zelf kò'je toen - zeker op zondag - niet uitgaan, want d'r was niks te beleve. 't Gebeurde dan wellis dat 'n Baaierlandse jonge 'n maaisie van Klezwaal thuis wou brenge. Dat was link, want soms wier die dan mit klompe, stokke en stêene achteran gezete tot' ie over de greñs van 't durp gejoge was. In de rest van de Hoeksche Waerd hadde ze 't niet zô erg op Baaieland en die Baaielanders. Ze vonge 't maor praos-makers en ze wouwe zelf nog niet in Baaieland begraeve legge! Daer binne d'r in die tussetaid wel een hôp van teruggekemme, want die weune d'r nou best nae d'r zin.

D'r was altaid al een bietjie ofguñst want de Baaielanders waere slim in den handel (kommersjeel noeme ze dat nou). De Baaierlandse schrêeuwens ginge mit allerlai negosie den boer op en vooral visboer Ringelenberg was een echte schrêeuwerd, want hij maakte meer leve as tegewoordeg een geluidswaoge. In de taid van den bakfiets, hondekar en paerd-en-wage en nog langer gelêeje bestong al 't gezegde: "Van rotte kaes en onderwicht is Oud-Baaieland gesticht".

Behalve Baaierslanders en landlôpers kwamme d'r vroeger nog veul meer lui langs de deur. Zôô hà je de weunwagemeñse in van die mooie Pipo-wages (meñse van de rais, zôôas ze zelf zeeë) die toen al an 't riesaikele waere voordat 't woord uitgevonge was. Ze waere konkerrente van de joodse voddeboer uit Baaiersland, die ok bêene, lompe en ouwe metale ophaalde. Dan hà je nog de koleboer, de schaeresliep, de meteropnemer van 't gas en laeter 't elektries, en ovventoe zelfs 'n pindachinees, en dan vergeet ik d'r vast nog een stel. Dan rekene we nog nie mee dat d'n bakker, de melkboer en de groenteboer elken dag kwamme en dat de kruidenier wekeleks een boekie mit de bestelling kwam hale en daerna de booschoppe kwam brenge. Ja, 't was toen best druk an de deur.

Waer de Hoeksche Waerders allemael in samewerkte dat was de durpetocht: op de schaes. Dat betekende hêel de Hoeksche Waerd in de rondte en op elk durp een stempeltie hale. Net as bai de Friese Elfstedetocht mit wedstraidraiers en toertochters, en mit "klunen" zôôas de Frieze dat zegge. Toen waere d'r nog slôôte mit een hôôg waterpeil en vroor 't nog wellis een stêen dik. Dan kwam-me d'r, zoas ze dat zeeë "balke onder 't ais te legge". Nou 't toch over de winter gaat: je kon dan ok aisballe. Dan hà'je twêe ploege die allebai mit een houten bal over 't ais moste gooie.

Dat ging over slôôte, vliete, kreke en boezems van 't êene durp naer 't andere. Mit de miñste kere gooie hà'je dan gewonne en in 't eerste kefee dà'je tege-kwam kostte dat d'n andere ploeg een rondjie (want de kou mos wel uit je laif gehouwe worre netuurluk).

Zôô, nou hè'k voorlôôpeg weer 's genog geschreve.

Ik zel zien of da'k nog meer van zukke verhaalties weet. As 't zôô is, dan hoor 'ie 't wel.

Arie Biemans

AANWINSTEN

Zo goed als het gaat met de aanwinsten, zo moeilijk is het voor het bestuur van het Streekmuseum om de eindjes aan elkaar te knopen. Waar rijksoverheid en daarmee ook gemeentelijke overheden moeten bezuinigen lijden gesubsidieerde instellingen zoals ons museum mee. En dat terwijl de collectie juist groeit. Door deze groei nemen immers de onderhoudskosten toe. Nieuwe aanwinsten worden niet zomaar ergens neergezet. Als het nodig is worden er eerst conserverende of zelfs restaurerende behandelingen uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is een oude bril met een montuur van gouddraad, die in stukken werd ontvangen. Inmiddels is met betrekkelijk weinig kosten door een deskundige de bril fraai gerestaureerd (en te bezichtigen in één van de vitrines in de leeszaal van het museum).

Hieronder kunt u lezen dat er in de afgelopen periode weer een groot aantal schenkingen zijn ontvangen.

Aan landbouwgereedschap zijn dat: een eg, de ring van een “vruchtenplukker” (een lange stok met ring met gleuven en een netje om vruchten van bomen te plukken), een biezen zeefmand met losse zeef en bekleed met jute, een ijzeren maatstok met “voetplaatje”, een haartuig waarop vermeld “gift watersnood 1953 Canada” en een ijzeren ronde schep met houten handvat.

En in de sfeer van de ambachten: een handzaag, twee booromslagen, een houten winkelhaak, een houten werktuig van een rietdekker, twee ijzeren hakmessen zonder handvat, vier vijlen, een voegspijker en een schietlood.

Aan huishoudelijke artikelen kan worden genoemd: acht stukken Sunlight zeep, een vleesmolen, lucifers van “De Zwaluw”, raamhorren, een blik “Holma margarine”, een urinoir, een spintol met wol, een potkachel, een weegschaal, een grijsgewolkt emailen busje, een wasbus, een wasstamper, een theelicht, een karnzeef, eiken wetplank, een inmaakpot, een biscuitblik uit de tweede wereldoorlog, een koperen kolenkit en een zwarte kolenkit.

Aan textiel en toebehoren: een diensterschort uit ongeveer 1900, beddentijken, een Aziatische kussenhoes, een wit schortje met broderie rondom, twee blauw-wit gestreepte kussenhoezen voor twee personen, drie rouwmutsen en drie keuvels (in zeer goede staat), een zwarte damesjas met sierranden, twee directoires (damesonderbroeken), een paar kousen, een schoolmerklapje, twee zwarte mutsenspelden en een zwarte broche, twee zwarte veiligheidsspelden in originele verpakking, vijf boordenspelden (voor heren), vier dubbele grote haarspelden

en twee dubbele benen haarspelden, fluwelen landschapjes, een zeer fraaie kanten muts met karkas en gekloste rand en doorgestopte bol (de zogenoemde plumetis), een doos met sitsstof bekleed met erin kunstbreiwerk (twee kledjjes), zes gehaakte kledjjes, een filetdoorstop (antimakassar), een handgeklost ovale kledje, een brede (naaldkant) manchet, drie brede machinale kanten en twee stel reversversieringen (waarvan één stel met doorgestopte tule en bandjeskant).

De volgende papieren werden ontvangen : persoonsbewijzen, foto's, rouwkaarten, en verzameling voordrachtstukjes en een ingekleurde en ingelijste kadastrale kaart van Puttershoek.

In de restgroep vermelden wij: een reclamebord met opschrift: "Caballero, constante kwaliteit" en één met opschrift: "Altijd trek in Old Mac, Virginia Mild", acht dozen sigaren van verschillende merken: Karel I, Willem II, Elisabeth Bas, Duc George, de onderdelen van een bril van gouddraad, een vulpen met zwaan met metalen houder, een kinderkar, een thee, Van Nelle voorraad (winkel)trommel, Van Rossum sterkoffie, inpakpapier van een kaashandel, houten hectoliter-ton, een cape van een postbode en een ijzeren grendel.

Als Vriendenkring bedanken wij de gevers van de genoemde voorwerpen van harte.

R. van der Waal

VERVOLG VAN PAGINA 6

worden er in dit boek twee musea/ oudheidkamers per provincie opgenomen, die kant in hun collectie hebben. Het zal in het Nederlands, Engels en Duits verschijnen. Het SBA vroeg om een korte tekst over de textielcollectie (max. 250 woorden). In het bijzonder ging de aandacht uit naar het kant. Relevante gegevens over het museum werden gevraagd en vooral: een foto of dia van een bijzonder kantstuk uit de collectie. Dat kwam bijzonder goed uit. Onze gerestaureerde keuvels waren net terug en de heer Giskes maakte een mooie fotoserie. Het SBA koos, evenals "de Tiendschuur" had gedaan, de foto uit van de keuvel op het hoofd. Deze foto staat in het boek, samen met de korte tekst. Op 1 juli 2003 is het boek gepubliceerd.

Beste vrienden. U ziet dat er de laatste twee jaar veel is gebeurd rondom en met ons kant. Graag dank ik nogmaals de Vriendenstichting voor de mooie restauratiebijdrage voor keuvels